

Stojan Vrljić
Pedagoški fakultet
Matice hrvatske bb, BiH-88000 Mostar

PRIJEVODNI EKVIVALENTI HRVATSKIH TURCIZAMA U NJEMAČKOM I RUSKOM JEZIKU

U članku se govori o turcizmima kao posudenicama u hrvatskom jeziku te njihovim prijevodnim ekvivalentom u njemačkom i ruskom. Posebno je istaknuta njihova stilska vrijednost u književnoumjetničkim tekstovima. Nakon toga prati se prijevodni ekvivalent hrvatskih turcizama u njemačkom i ruskom jeziku na primjerima romana *Na Drini ćuprija* i *Travnička hronika* Ive Andrića.

Po mnogima, u hrvatskom jeziku ima oko deset tisuća orijentalizama (usp. Pranjković 1992-I:25). Međutim gotovo za sve te orijentalizme koji su preuzeti iz arapskog, perzijskog ili kojeg drugog jezika, posrednik je bio turski jezik, tj. te su riječi redovito trpjele promjene u skladu s turskim jezičnim uzusima pa se stoga za sve njih u hrvatskom jeziku rabi naziv *turcizmi*. Turcizmi su nastali kao rezultat višestoljetne interferencije turskog i hrvatskog jezika. Najvidljiviji tragovi te interferencije ostali su na leksičkoj razini hrvatskog jezika. Ali je utjecaja bilo i na fonetskoj razini, i na tvorbenoj razini¹. Međutim, turski jezik nije ostavio dublje tragove na gramatički ustroj hrvatskog jezika zato što su to tipološki posve dva različita jezika: turski jezik pripada skupini aglutinativnih jezika, a hrvatski skupini flektivnih jezika, čime je zamjetnija interferencija na gramatičkoj razini unaprijed bila isključena.

Kao i ostale posudenice, turcizmi se javljaju u književnoumjetničkim tekstovima, a služe za karakterizaciju likova i situacija. Takvim izborom leksike pripovijedanje se nastoji smjestiti u određene vremenske okvire: ono je zapravo odraz određenog vremena i određene sredine. Međutim, autori takvih tekstova moraju paziti da ne bi došla u pitanje kompetencija slušatelja/čitatelja te time bila ugrožena sama komunikacija čime bi bila dovedena u pitanje

¹ Na fonološkoj razini, turcizmi su potpomogli učvršćivanju u fonološki sustav glasova *f*, *h*, *dž*. Na tvorbenoj razini imamo nekoliko produktivnih sufikasa: *-lija* (*Sarajlija*, *Maglajlija*), *-li* (*obrazli*, *merakli*), *-luk* (*bezobrazluk*, *pasjaluk*), *-džija* (*buregdžija*, *provodadžija*, *bundžija*), itd.

poruka djela u cjelini. S druge strane, to nikako ne znači da govornik/pisac mora na svojim leđima iznijeti svu lijenost slušatelja/čitatelja.

U hrvatskom jeziku turcizmi su prepoznatljivi kao leksička kontekstualno uvjetovana očekujuća stilsko vrijednost koju zovemo stilotip. Kroz poznavanje stilotipa slušatelj/čitatelj očekuje određen broj turcizama (stilema) koji će se pojaviti u tekstu. Time želim istaknuti kako stilotip teksta kao i tekstualna vrijednost elemenata mogu biti pretkazljivi ukoliko se poznaje tekst i namjera govornika/pisca. Hoću reći kako su turcizmi u književnoumjetničkim tekstovima pisaca Bosne očekujuća stilsko vrijednost jer autori uz pomoć turcizama najbolje odslikavaju Bosnu određenog vremena. To bi ujedno mogao biti i odgovor na pitanje zašto u djelu Ive Andrića nema germanizama, iako je Andrić bolje poznao njemački nego turski jezik. U književnoumjetničkom djelu turcizmi su obligatorno markirani: kontekstualna stilsko vrijednost u tekstu dolazi zajedno s leksičkom vrijednosti. Turcizmi kao leksički stilemi javljaju se, dakle, u tekstu kao sastavnom dijelu komunikacijskog konteksta. Stilotip kakav čine turcizmi u hrvatskom jeziku javlja se kao signal za izvjestan kontekstualni tip, a kontekstualni je tip opet signal za slušateljstvo koje u svojem jezičnom iskustvu ima kao očekujuću stilsku vrijednost — predodžbu o turcizmima. Da bi komunikacija između govornika/pisca i slušatelja/čitatelja bila uspješna, onda i slušatelj i govornik moraju raspolagati istom kompetencijom i simbolizirati jedan situacijski kontekst adekvatnog tipa. To pravilo vrijedi jednako za hrvatski jezik kao i za njemački ili ruski jezik kada se u njima jave turcizmi. Koliko će za to biti zaslužan prevoditelj na njemački ili ruski jezik ako znamo da je prevođenje ustvari samo manji ili veći neuspjeh? Prijevod turcizama iz hrvatskog jezika u njemački ili ruski jezik uključuje prijevod s jedne tradicije na drugu, s jedne asocijativne sfere na drugu, a prijevod s jezika na jezik samo je tehnički preduvjet. Ono što se prevodi nisu riječi, nego misli. Problem jezika nije u razlikama jezičnih sustava koliko u razlikama na kulturnu pripremljenost i tradiciju sredine originala i sredine prijevoda. A to je teže nego li se čini na prvi pogled. Jer, ne samo što savršen prevoditelj treba biti bilingvna osoba, već mora dobro poznavati povijest, običaje, literaturu, mentalitet itd., kako svoje zemlje, tako i strane. Ono što se prevodi nisu lingvistički elementi, već pojmovi, obavijesni sadržaji, sudovi i slično. Jezična su sredstva podređena semantičkom sadržaju. Tako dolazimo do *prijevodnog ekvivalenta* što ga imamo samo onda kada se tekst jezika izvornika i tekst jezika prijevoda odnosi na određen broj zajedničkih elemenata jedne komunikacijske situacije. Najvažnija veza sustavne ekvivalencije jezičnih znakova (koji su ostali jednakovrijedni samo po tome što su ostali jezični znaci) nije jezična, nego izvanjezična, a to je specifična veza u zajedničkoj supstanciji njihova sadržaja i ista situacija u kojoj se ostvaruju.

Leksički fond hrvatskih turcizama vezan je za određene oblasti života u koje su prodirale riječi iz turskog jezika: vjerski život i običaji muslimana,

vojska, administracija, kulinarstvo, građevinarstvo, odjevni predmeti, rodbinski odnosi, privreda itd.

Svaki turcizam u hrvatskom jeziku donosi sa sobom krišku života i vremena u kojem je nastao. Mnogi od tih turcizama preneseni su u njemački i ruski jezik. To samo pokazuje kako je vrijednost jednog turcizma uvjetovana približno isto, adekvatnom konotacijom u njemačkom i ruskom jeziku. To potvrđuju sljedeći primjeri turcizama (za hrvatski = njemački = ruski) u istoj govornoj situaciji:

Hrvatski	Njemački	Ruski
alah	Allah	алах
anterija	Anterija	антерия
aršin	das Arschin	аршин
aršin	das Arschinmass	аршин
bajram	der Bairam* (Grosser mohammedanischer Feiertag)	байрам
berat	Berat	берат
binjektaš	der Binjektaš	бинекташ
derviš	der Derwisch	дервиш
dragoman	der Dragoman	драгоман
efendija	der Effendi	ефенди
hafiz	der Hafis	хафиз
hajduk	der Hajduk	гайдук
harem	das Harem	гарем
hećim	der Hekim	хеким
iftar	der Iftar	ифтар
kadija	der Kadi	кадия
kapidžibaša	der Kapidžibaša	капиджи-баша
kapija	die Kapija	капия
kapudan-paša	der Kapudanpascha	капудан-паша
karavan-seraj	die Karawane-Serail	караван-сарай
mameluk	der Mameluk	мамелюк
muderis	der Muderis	мудерис
muftija	der Mufti	муфти
muteselim	der Muteselim	мутеселим
nizam	der Nisam	низам
padišah	der Padischah	падишах
raja	Raja	рајя
sofa	das Sofa	софа
sultan	der Sultan	султан
šejtan	der Scheitan* (Teufel)	шайтан
tarih	der Tarich	тарих
teftedar	der Teftedar	тефтедар
vakuf	der Vakuf	вакуф
vezir	der Wesir	визирь

Nisu rijetki i takvi primjeri u kojima je jedan turcizam u njemačkom jeziku preveden, a u ruskom jeziku prenesen, ili obrnuto:

Hrvatski	Njemački	Ruski
aga	der Aga	помещик
agarjani	die Türken	агаряне
akšam	der Akšam	вечер
akšamluk	der Akschamluk	пикник
ambar	die Scheune	амбар
anterija	Anterija	кафтан
anterija	der Rock	антерия
bašibozuk	der Fanduseher	башибузук
bašibozuk	die Landwehr	башибузук
berat	die Urkunde	берат
bilahi	bilachi – auf Eid	потврждаю свою клятву именем бога
bošča	die Boschtscha	тонкая шаль
čohadar	der Türwärter	чохадар
ćitab	der Koran	коран
feredža	das Übergewand	фереджа
feredža	die Feredscha	чадра
hanuma	die Hanuma *(die Frau)	жена
hambar	der Speicher	амбар
haznadar	der Schatzmeister	хазнадар
hećim	der Hekim	доктор
hodža	der Hodscha	мулла
ičoglan	der Hofbeamte	ичоглан
kajmakam	das Stadtoberhaupt	каймакам
kavaz	der Kavass	надежный=телохранитель
kodža	der Fürst	коджа
mahala	das Stadtviertel	квартал города
mangal	das Kohlenbecken	жаровня
mangal	der Ofen	мангал
merhaba	der Merhaba	здороваться
mubašir	der Mubaschir	доверенный султана
muktar	der Bezirksälteste	муктар
muktar	der Stadtälteste	муктар
musala	die Musale	площадка
nahija	der Kreis	нахия
rahmet	der Rachmet	упокой души
raja	die Raja	христиане
rakija	der Schnaps	ракия
serdžada	der Sitzteppich	серджада
silahdar	der Arsenalchef	силахдар
silahdar	der Waffenträger	силахдар
softa	der Theologiestudent	софта
spahija	der mohammedanische Grundherr	спахия

spahija šarkija	der Spahi die Gitarre	землевладелец шаркия* (Музыкальный инструмент похожий на гитару)
šejtan učumat ulema	der Schaitan der Utschumat der Ulema* (Moham- medanischer gei- stlicher Würdenträger)	дьявол уездное начальство мулла
vakuf valija	Besitz der Wali	вакуф наместник

U njemačkom i ruskom jeziku nalazimo najveći broj prevedenih turcizama. To nam pokazuje kako je vrijednost jednog turcizma u njemačkom i ruskom uvjetovana konotacijom koja se može javiti kao smetnja te je na taj način ograničena uporaba tih elemenata u njemačkom i ruskom jeziku. Drugim riječima: ako je konotacija turcizama u njemačkom i ruskom inadekvatna, tj. stvara smetnje, turcizam je, iz želje prevoditelja da se smetnje uklone – preveden. Tako je u sljedećim primjerima:

Hrvatski	Njemački	Ruski
abadžija	der Tuschneider	портной
aferim	bravo	браво
ahmedija	der Hodschaturban	чалма
ajluk	der Monatssold	оклад
ajlukčija	die feste Anstellung	работник с постоянным жалованьем
akrep	der Skorpion	скорпион
akšam	das Abendgebet	вечер
alah dželešanuhu	Allah der Allmächtige	всемогущий аллах
alah selamet olsun	Gott sei uns gnädig	да поможет нам бог
alat	das Werkzeug	орудие
alat	der Fuchs	конь рыжей масти
alvat	das Erdgeschoss	комната
amam	das Bad	баня
amidža	der Onkel	дядя
angarija	die Fronarbeit	подневольный труд
anterija	das Obergewand	одежда
arabe	der Reisewagen	пролетки
arar	der Sack	мешки из грубой кожи
asker	der Soldat	регулярная армия
asura	die Binsenmatte	циновка
ašik	der Liebhaber	влюбленный
ašikovanje	der Spaziergang	любовное свидание

avlija	der Hof	двор
babo	der Vater	отец
badavadžija	der Nichtstuer	бездельник
balija	der Aftertürke	пахарь
balija	der Bengel	пакостник
balinkuša	die Muselmannine	мусульманка
balvan	der Fichtenstamm	бревна
bašta	das Feld	сад
bašta	der Garten	сад
baždarina	die Eichgebühr	пошлины
bedevija	die Araberstute	крылатый арабский скакун
behar	die offene Blüte	цветы
bekrija	der Betrunkene	гуляк
bekrija	der Zechbruder	беспутник
belaj	der Teufel	чорт
belćim	warscheinlich	верно
berićat-versim	Gott segne dich	счастлив
berićet	der Fortschritt	счастье
binjedžija	der Reiter	всадник
bisage	der Ranzen	сумки
bujrudija	der Geleitbrief	указ
čakmedže	die Schublade	денежный ящик
čakšire	die Hose	штаны
čanak	der Napf	ковш
čanak	die Schüssel	чаша
čankoliz	der Tellerlecker	блюдолиз
čardak	das Blockhaus	башня
čaršija	der Marktplatz	базар
čikma	Pförtchen	тупик
čitluk	das Lebensdorf	имение
čivčija	die Hintersasse	арендатор
čoban	der Hirte	пастух христиань
čohali ašama	feines scheres Tuch	попона из танкого сукна
ćafir	der Ungläubige	неверный
ćasa	das Gefäss	чаша
ćehaja	der Vertreter	чехайя
ćeif	die Mussestunde	отдых
ćemane	die Geige	скрипка
ćepenak	die Ladenschwelle	лавка
ćulah	die Stoffmütze	шапченка
ćuprija	die Brücke	мост
ćurak	der Marderpelz	пелерина
ćurdijica	das Kleid	шушун
ćuskija	die Brechstange	ломи
dekika	die Minute	роковая минута

demir	das Gitter	переплет
dimije	die Pluderhose	шаровары
divanija	der Narr	бедно одетый путешественник
dohakati	den Garaus machen	докончатъ
domuz	die Sau	свинское отродье
dorat	der Braune	вороной конь
dosluk	die Freundschaft	мир
dunder	der Zimmermann	плотник
dunjaluk	die Gotteswelt	мир
džamija	die Moschee	мечета
džamli pendžer	das Glasfenster	стеклянные окна
džehenem	die Hölle	ад
džehenemetaš	der Höllenstein	ляпис
džemadan	das Übergewand	жилет
džeriz	der Kanal	колодец
džeriz	die Grube	сточный канал
džezva	der Topf	кофейник
džumruk	der Zöllner	пошлины
đuvegija	der Bräutigam	женик
emer	der Willen	воля
eškuna	Lebe hoch	на твоё здоровье
ezan	der Gebetsruf	призыв муедзина
fenjer	die Laterne	фонарь
fildžan	das Kaffeeschälchen	чашки
fitilj	die Zündschnur	фитиль
frljacati	werfen	вырывать
fukara	das Lumpengesindel	нищий
Furuna	der Ofen	печка
gajtan	die Schnur	шнур
gajtan	die Tresse	позумент
gazija	der Sieger	соколенок
gelditi	sincken	настать
»gida«	»das Gläschen«	стопка
hain	der Brudermörder	негодник
hair	das Vermächtnis	дар
hair	die Wohltat	изобилие
hajdučija	das Hajdukentum	гайдучество
halaliti	segnen	простить
halva	Halwa* (Süssspeise aus Mehl, Butter und Zucker)	халва
hamal	der Lastträger	носильщик
handžija	der Wirt	хозяин
haram	die Sünde	грешно
hator	die Liebe	горячая любовь к богу
hodžica	der Winkelhodscha	мулла

hrka	das Gewand	платье
ičindija	das Nachmittagsgebet	послеполуденная молитва
iksan	der Mensch	человек-то
ilumli	belesen	образованный
inoča	die Nebenfrau	вторая жена
inšalah	wenn Allah es zuläst	с божьей помощьюу
izun	gestattet	приятно
jacija	die fünfte Betstunde	ночь
jaliya	das Ufer	коса
jandžik	der Ledersack	кожаная сумка
japija	das Bauholz	леса для стройки
jarabi	bei Gott	боже
jaramaz	der Faulpelz	мерзавец
jatak	die Mittelsperson	соучастник
ječerma	das Leibchen	узкая безрукавка
jelek	die ärmellose Weste	безрукавка
jordamli	stolz	горд
kačara	die Schuppe	склад
kadiluk	der Gerichtsbezirk	уезд
kafedžija	der Kaffeeverkäufer	кофейная
kafedžija	der Kaffeeverkäufer	содержатель кофейны
kalauz	der Wegekundige	проводник
kalauz	wer in wessen Hand Werkzeug und Dietrich ist	кому-то служить
kalfa	der Handwerksbursche	молодые подмастерья
kamiš	das Jasmingesträuch	табачный дым
kantar	die Stadtwaage	вес
kantar	die Waage	вес
kantardžija	der Wiegemeister	веровщик
kantarsko jaje	das Tarierei	балансир
karar	gleichwertig	граница
kasaba	die Stadt	город
kasabalijski sevdalija	der kleinstädtische Lebemann	городской кавалер
kauk	der Turban	чалма
kijamet-dan	der Jüngste Tag	день страшного суда
kiljer	die Vorratskammer	кладовая
kiridžija	der Saumtiertreiber	возчик
kiridžija	der Fuhrmann	телега
kjatib	der Schreiber	грамотный писар
kljuse	der Klepper	низкорослая лошадь
konačiti	übernachten	ночлежничать
krkma	die Stirnlocke	челка

kuluk kuluk	die Fronarbeit	принудительная работа
kurban	die Zwangsarbeit	работа
lagum	das Opfer	жертва
mahala	die Mine	мина
mal	die Mahalla	квартал
mamurluk	das Vieh	имущество
maskariti se	der Katzenjammer	похмелье
mejdandžija	verstellen sich	шутить
mekteb	der Kämpfer	единоборец
mekteb	Abc-Schützen	школа
merdevine	die Glaubensschule	что-то в роде школы
mezar	der Leiter	лестница
mintan	das Grab	могила
miraz	der Mantel	плащ
miva	die Mitgift	приданое
mualim	das Obst	фрукты
muhadžir	der Theologe	учитель
muhurdar	der Flüchtling	беженец
mulazim	der Siegelbewahrer	мухурдар
murasel	der Polizeihauptmann	начальник стражи
mušebak	die Bewilligung	разрешение
mušebak	das hölzerne Fenstergitter	деревянный решеток на окнах
mušema	die Fensterläden	деревянный решеток на окнах
muzevir	das Wachstuch	клеёнка
nadžak	der Überkluge	мудрец
nahija	die Streitaxt	оружие
nišan	der Nachbarkreis	соседний уезд
ordija	das Grabdenkmal	памятник
oseiriti	die Truppe	войска
panadur	ansehen	осмотреть
pazar	der Markt	ярмарки
peče	das Handelsgeschäft	торговля
peksinluk	der Schleier	покрывало
pendžer	der Schmutz	пыль
pohasiti se	das Fenster	окно
pustahijski	aufzubegehren	окрепнуть
rahmetli	begann	необузданный
rakija	gewalttätig	покойный
rsuz	verstorben	сливянка
rsuz	der Raki	воришка
sabah	der Dieb	вор
sadaka	der Erzáuber	утренняя молитва
Sahan	das Morgengebet	милостыня
	die Almosen	тарелка

sahibija	der Kupferteller	хозяин
samar	der Besitzer	вьючное седло
savatli tepsija	der Packsattel	эмалированное блюдо
sećija	die gravierte Platte	скамья
seiz	das Schlaflager	вестовый
sejmen	der Bursche	янычар
sepet	der Scherge	корзина
sevdah	der Korb	любовный пыл
sevepli ruke	die Liebesehnsucht	незадачливый человек
sihra	glückliche Hand	
skela	die Zauberei	порча
skela	das Gerüst	леса
skeledžija	die Fähre	паром
soj	der Fährmann	перевозчик
sokak	der Schlag	род
spahiluk	die Gasse	улица
srčali pendžeri	der Besitz	поместье
surgun	»gläserne Fenster«	«стеклянные окна»
šalvare	die Verbannung	далекая ссылка
šamija	die Pumphose	шаровары
šehit	das Kopftuch	головной платок
šiljte	der Märtyrer	мученик
šućur	das Kissen	подушка
šuhva	der Dank	слава
tahta	der Zweifel	страх
»tahtar«	die Tafel	дощечка
tain	»der Täfler«	«дощечка»
takum	das Schwarzbrot	повседневная пища
talumiti	das Geschirr	прибор
tavan	kommandieren	командовать
teferič	der Dachboden	чердак
teferič	die Kirmes	гулянье
tefter	Unterhaltung	гулянка
	die Rechnung und das Verzeichnis	пересчёт
tefter-ćehaja	der Archivar	архивариус
telal	der Ausrufer	глашатай
testera	die Säge	пилы
timariti	striegeln	чистить
titiz-haznadar	der Geizkragen	скупердяга
tozluk	die Gamasche	отсыреший чулок
ujdurma	die Schwindeleinrich- tung	быстрый
ukarariti	zu beruhigen	успокоить
ulak	der Sonderkurier	гонец
ular	der Halfterstrick	повод

vakat	die Zeit	время
valahi	valachi – bei Gott	клянетесь именем бога
veresija	das ausgeliehene Geld	кредит
veresija	die Schulden	кредит
zaptija	der Polizist	дражник
zejtin	das Olivenöl	растительное масло
zeman	die Zeit	время
zor-čovjek	der mächtige Mann	сила
zubun	die Jacke	армяк
zulum	die Gewalt	насилие
zulum	die Gewalttat	преследования

Samo 57 riječi našlo je mjesto na kraju knjige *Travnickaja hronika* u prijevodu M. Volkonskoga pod naslovom *Slovar' tureckih slov*. Oko sto riječi našlo je pojašnjenje na kraju knjige *Wesire und Konsuln* Hansa Thurna. Andrićev izvornik iste knjige ima 266 pojašnjenih turcizama i provincijalizama. Svega 27 riječi pojašnjeno je na kraju knjige *Most na Drine* u prijevodu N.N. Sokolove. *Die Brücke über die Drina* u prijevodu Ernsta E. Jonasa ima samo bilješke uz tekst na istoj stranici uz napomenu za izgovor hrvatskih imena na kraju knjige. Andrićev izvornik *Na Drini ćuprija* ima na kraju knjige 217 pojašnjenih nepoznatih riječi.

Sve nam to govori kako i njemački i ruski čitatelj moraju biti aktivni subjekt, a ne pasivni objekt, da bi bar djelomice osjetili umjetničku vrijednost izvornika. To se lako prepoznaje već na primjeru njemačkog i ruskog prijevoda naslova *Na Drini ćuprija: Die Brücke über die Drina, Most na Drine*. Hrvatski turcizam preveden je posve neutralno kao *most*, a o stilskoj vrijednosti turcizma *ćuprija* koji u svijesti svakog prosječno obrazovana Hrvata budi asocijacije na petstoljetnu tursku vladavinu – već je pisano i prije (Vrljić 2000).

Literatura

- Andrić, Ivo. 1976. *Sabrana djela*. Sarajevo : Svjetlost.
- Andrić, Ivo. 1978. *Die Brücke über die Drina*. Übersetzt von Ernst E. Jonas. Frankfurt/M, Berlin, Wien : Verlag Ullstein GmbH.
- Andrić, Ivo. 1978. *Wesire und Konsuln*. Übersetzt von Hans Thurn. München : Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Андрич, Иво. 1956. *Мост на Дрине*. Перевод: Н.Н. Соколова. Москва.
- Андрич, Иво. 1974. *Травницкая хроника*. Перевод: М. Волконский. Москва.
- Babić, Stjepan. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku : Nacrt za gramatiku*. 2. izdanje. Zagreb : Globus i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Brozović, Dalibor. 1956. Izgovor i transkripcija orijentalnih riječi i imena. *Jezik* IV:3, 76–78.
- Čaušević, Enes. 1996. *Gramatika suvremenog turskog jezika*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada.

- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu : Uvod u lingvistikiju jezičnih dodira*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga.
- Günttner, Fritz. 1963. *Zielsprache : Theorie und Technik des Übersetzens*. Zürich.
- Klaić, Bratoljub. 1986. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Koller, Werner. 1989. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg.
- Kuna, Herta. 1981. Jezik štampe u Bosni i Hercegovini do 1918. *Radovi Instituta za jezik* (Sarajevo) VIII, 7–134.
- Maretić, Tomo. 1963. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Treće izdanje. Zagreb : Matica hrvatska.
- Pranjeković, Ivo. 1993. Iveković-Brozov Rječnik hrvatskoga jezika na početku i na kraju stoljeća. *Kolo* (Zagreb) 1993:7–8, 566–587.
- Pranjeković, Ivo. 2000. *Hrvatski jezik i franjevci Bosne srebrenе*. Zagreb : Matica hrvatska.
- Pranjeković, Ivo. 1992. Hrvatski u kontaktu s orijentalnim jezicima. *Behar* (Zagreb) I:2, 25–26 i I:3, 25–26.
- Schmaus, Alois. 1968. Pojave tursko-srpskohrvatske jezičke interferencije. *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja ANU BiH*, knj. VI/4, Sarajevo, 121–134.
- Skok, Petar. 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Škaljić, Abdulah. 1973. *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*. Sarajevo : Svjetlost.
- Vajzović, Hanka. 1999. *Orijentalizmi u književnom djelu – lingvistička analiza*. Sarajevo : Institut za jezik u Sarajevu – Orijentalni institut u Sarajevu.
- Vajzović, Hanka. 1997. Sufiksi orijentalnog porijekla u bosanskom jeziku. *Prilozi za orijentalnu filologiju Orijentalnog instituta* (Sarajevo), 39–59.
- Vrljić, Stojan, 2000. *Andrić u njemačkom*. Split : Logos, Mostar i Split : Matica hrvatska.
- Vrljić, Stojan. 1980. *Kontrastivna lingvostilistička analiza ruskog prijevoda Andrićeva romana Na Drini ćuprija*. Magistarska radnja. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Rkp.

Übersetzungsäquivalente der kroatischen Turzismen in der deutschen und russischen Sprache

Zusammenfassung

Im Rahmen der Orientalismen sind die Turzismen für die kroatische Sprache von besonderer Bedeutung. Als konotativ markierte Elemente in der kroatischen Sprache stehen die Turzismen in Opposition zu anderen Elementen, die so einen Sprachbereich oder Stilbereich oder Stilotyp bilden. An Beispielen aus dem Literaturopus von Ivo Andrić werden zuerst die Turzismen in der kroatischen Sprache und dann ihre Übersetzungsäquivalente in der russischen und deutschen Sprache behandelt. Der Schwerpunkt liegt dabei auf ihrem semantischen Wert.

Ključne riječi: turcizmi, hrvatski jezik, prijevodni ekvivalenti
Key words: turcisms, Croatian language, translation equivalent